

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

08.03.2024. Nr. 6-9/163

Uz 04.03.2024 1-8/52

**Latvijas Neredzīgo biedrības
Centrālās valdes priekšsēdētājs K.Biezais**
info@lnbiedriba.lv

Zināšanai: **leslodzījuma vietu pārvalde**
pasts@iev.gov.lv

Par suņa-pavadoņa klātbūtni brīvības atņemšanas soda izciešanas laikā

Tiesībsargs ir saņēmis Latvijas Neredzīgo biedrības 2024.gada 4.marta vēstuli (reģistrēta 06.03.2024. ar Nr.335) ar lūgumu sniegt viedokli par konkrētu situāciju. Proti, persona ir ar 1. grupas redzes invaliditāti un ir notiesāta ar īslaicīgu brīvības atņemšanu (uz trīs mēnešiem) un šajā sakarā ir vērsusies leslodzījuma vietu pārvaldē ar lūgumu atļaut brīvības atņemšanas sodu izciest kopā ar suni-pavadoni vai nodrošināt asistenta palīdzību. Suns ir iegādāts par valsts līdzekļiem un ir Latvijas Neredzīgo biedrības īpašums, kurš nodots patapinājumā šai personai ar 1. grupas redzes invaliditāti. Šajā sakarā Latvijas Neredzīgo biedrībā kā pie suņa īpašnieka, ir vērsusies leslodzījuma vietu pārvalde, lūdzot sniegt viedokli par šo situāciju. Tāpat vēstulē ir atzīmēts, ka Latvijas Neredzīgo biedrība varētu piekrist personas lūgumam tikai tādā gadījumā, ja tiek garantēta suņa drošība un tiktu ievēroti visi dzīvnieka labturības noteikumi. Vēstulei pielikumā ir pievienota leslodzījuma vietu pārvaldes 2024. gada 29. februāra vēstule Latvijas Neredzīgo biedrībai, leslodzījuma vietu pārvaldes 2024. gada 29. februāra atbilde notiesātajam, kā arī Latvijas Neredzīgo biedrības suņu-pavadoņu labturības noteikumi.

Kopš 2010. gada Latvijas Republikā ir spēkā ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām (turpmāk – Konvencija), kuras 1. pants paredz, ka tās mērķis ir veicināt, aizsargāt un nodrošināt to, lai visas personas ar invaliditāti varētu pilnībā un vienlīdzīgi izmantot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības, un veicināt tām piemītošās cieņas ievērošanu. Pie personām ar invaliditāti pieder personas, kurām ir ilgstoši fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu traucējumi, kas mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem var apgrūtināt to pilnvērtīgu un efektīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē vienlīdzīgi ar citiem.

Konvencijas 3. pantā ir noteikti principi, kuri dalībvalstīm ir jāievēro un tie ir a) cilvēkam piemītošās cieņas, personīgās patstāvības, tostarp personīgās izvēles brīvības un personas neatkarības ievērošana; b) diskriminācijas aizliegums; c) pilnīga un efektīva līdzdalība un integrācija sabiedrībā; d) cieņa pret atšķirīgo un personu ar invaliditāti kā cilvēku daudzveidības un cilvēces daļas pieņemšana; e) iespēju vienlīdzība; f) pieejamība; g) vīriešu un sieviešu vienlīdzība; h) cieņa pret bērnu ar invaliditāti spēju attīstību un pret bērnu ar invaliditāti tiesībām saglabāt savu identitāti.

Savukārt, Konvencijas 9. panta 2. punkta f) apakšpunkts paredz dalībvalstīm, lai nodrošinātu piekļūstamību, citastarp, veikt atbilstošus pasākumus, lai nodrošinātu dažādu palīgu un starpnieku, tostarp pavadoņu, lasītāju un profesionālu surdotulku pakalpojumu veidus, lai atvieglotu piekļūstamību būvētai videi un citiem iedzīvotājiem atvērtiem objektiem. Tāpat Konvencijas 20. pantā uzsvērta nepieciešamība veikt efektīvus pasākumus, lai personām ar invaliditāti nodrošinātu individuālo pārvietošanos ar pēc iespējas lielāku personīgo patstāvību, tostarp, atvieglot personām ar invaliditāti kvalitatīvu pārvietošanās palīgīdzekļu, ierīču, atbalsta tehnoloģiju un palīgu un starpnieku pakalpojumu pieejamību, tostarp nodrošinot tos par pieejamu cenu. ANO personu ar invaliditāti tiesību komiteja ir atzīmējusi, ka definējot pieejamības standartus, dalībvalstīm jāņem vērā, ka personas ar invaliditāti ir dažādas, un pieejamība jānodrošina visām personām neatkarīgi no dzimuma, vecuma un invaliditātes veida. Pieejamības nodrošināšanas procesā, aptverot personas ar dažāda veida invaliditāti, ir jāatzīst, ka dažām no tām ir nepieciešama cilvēka vai dzīvnieka palīdzība, lai tās varētu pilnībā baudīt pieejamību (piemēram, personīgais asistents, surdotulkotājs, Braila raksts vai suņi-pavadoņi).

Konvencijas 14. panta 2. punkts paredz, ka dalībvalstis nodrošina, ka tad, ja personām ar invaliditāti saskaņā ar kādu procedūru tiek atņemta brīvība, tām vienlīdzīgi ar citiem ir tiesības uz garantijām, ko paredz starptautiskās cilvēktiesības un pret tām izturas saskaņā ar šīs konvencijas mērķiem un principiem, tostarp nodrošina saprātīgus pielāgojumus

Ņemot vērā iepriekš minēto, personai ar invaliditāti, tostarp, ar redzes invaliditāti, ir būtiski nodrošināt Konvencijā noteiktos principus un garantijas, tādējādi garantējot šo personu pamattiesību ievērošanu, neatkarīgi no tā, vai šī persona atrodas ieslodzījumā vai dzīvo sabiedrībā.

No vēstules un pielikumā pievienotajiem dokumentiem izriet, ka konkrētā persona ir notiesāta ar īslaicīgu brīvības atņemšanas sodu uz trīs mēnešiem, un ikdienā līdz ieslodzījumam ir izmantojusi un piedalījusies sociālajā dzīvē ar suni -pavadoņi. Tādējādi Konvencijā noteiktās garantijas un principi ir attiecināmi arī uz šo personu, un valstij ir pienākums veikt atbilstošu pasākumus piekļūstamības nodrošināšanai, kā arī veikt efektīvus pasākumus, lai nodrošinātu individuālo pārvietošanos ar pēc iespējas lielāku personīgo patstāvību. Līdz ar to nešaubīgi jāatzīst, ka arī turpmāk, izciešot brīvības atņemšanas sodu ieslodzījuma vietā, palīdzība (suņa-pavadoņa vai personīgā asistenta) šai personai ir būtiska un svarīga. Vērtējot jautājumu par suņa -pavadoņa palīdzības izmantošanu ieslodzījuma vietā, ir jāatzīmē, ka brīvības atņemšanas soda izpilde ir saistīta ar stingriem drošības un uzraudzības noteikumiem, reglamentētu dienas kārtību, socializēšanos ar citiem notiesātajiem, ko ir būtiski ņemt vērā, vērtējot vai brīvības atņemšanas iestādē ir iespējams nodrošināt suņa turēšanas apstākļus atbilstoši Dzīvnieku aizsardzības likumā noteiktajām prasībām par dzīvnieka aizsardzību un labturību. Vienlaikus nebūtu pieļaujams, ka personai, kura savas invaliditātes dēļ sabiedrībā ir dzīvojusi un socializējusies ar suņa – pavadoņa palīdzību, nonākot ieslodzījumā un zaudējot iespēju izmantot suņa -pavadoņa palīdzību, tiktu ierobežotas vai liegtas tiesības. Šādā gadījumā ir vērtējams jautājums par personīgā asistenta nodrošināšanu. Ieslodzījums jau pats par sevi jebkurai personai rada grūtības, tomēr nav pieļaujams, ka personai dēļ savas invaliditātes ieslodzījums radītu papildu ciešanas, kas varētu sasniegt to līmeni, kas raksturīgs necilvēcīgai vai pazemojošai apiešanās. Ieslodzījuma apstākļiem ir jābūt pielāgotiem šādu personu īpašajām vajadzībām, lai netiktu traucētas iespējas pilnvērtīgi īstenot savas tiesības un valsts pienākums, īstenojot brīvības atņemšanas soda izpildi, ir ņemt vērā un nodrošināt šo personu

īpašās vajadzības. Tāpat arī tiesai, personu notiesājot ar brīvības atņemšanas sodu, ir būtiski vērtēt, vai brīvības atņemšanas soda izciešana personai ar invaliditāti neradīs apstākļus un ciešanas, kas nav savienojami ar necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās aizliegumu.

Ar cieņu

tiesībsarga pilnvarojumā

Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas vadītāja

Ineta Piļāne